

Put ka pravdi

DA LI JE PRAVOSUĐE NEZAVISNO (III)

ODGOVORNOST SUDIJA

Omer Hadžiomerović *Društvo sudija Srbije, Sudija Okružnog suda u Beogradu*

Odgovoran rad i ponašanje sudija predstavljaju neophodne uslove za uspešno vršenje sudijske dužnosti i izgradnju poverenja javnosti u njihov rad. Upravo zbog toga sankcionisanje svakog oblika nesavesnog rada i ponašanja sudija ima poseban značaj. Kod nas praktično ne postoji sistem disciplinske odgovornosti sudija i tek bi ga valjalo ustanoviti u skladu sa međunarodnim standardima

Sem razrešenja od sudijske dužnosti, važeći Ustav ne poznaje ni jedan drugi oblik odgovornosti sudija zbog nesavesnog vršenja funkcije ili ponašanja nedostojnog sudijske dužnosti.

Međutim, između ponašanja dostojnog sudije i savesnog vršenja sudijske dužnosti i nedostojnog ponašanja i nesavesnog rada koji zaslužuju razrešenje, postoji široka lepeza postupaka koji zaslužuju neku vrstu sankcije. U većini zemalja to se ostvaruje kroz disciplinsku odgovornost sudija.

Kako svaki oblik «kažnjavanja» ili «disciplinovanja» sudije nosi sa sobom opasnost da se utiče na njegovu nezavisnost, to je pitanje disciplinske odgovornosti sudija bilo predmet razmatranja brojnih međunarodnih konvencija i preporuka. Tako su uspostavljeni međunarodni standardi koje je možda najjasnije definisalo Konsultativno veća sudija Evrope pri Savetu Evrope u svom u Mišljenju broj 3 (2003): «1) u svakoj zemlji, zakonom ili statutom koji se primenjuje na sudije, treba definisati propuste koji mogu dovesti do disciplinskih sankcija, kao i disciplinski postupak koji će se voditi; 2) u pogledu disciplinskog postupka, države treba da uspostave posebno telo ili lice nadležno za prijem pritužbi, prikupljanja izjava od sudija i donošenje odluka da li postoje osnovani razlozi koji zahtevaju pokretanje disciplinskog postupka; 3) disciplinski postupak treba da bude vođen od strane nezavisnog tela ili tribunala, na način koji obezbeđuje pravo na odbranu; 4) ukoliko takvo telo ili tribunal nije u isto vreme i sud, članovi takvog tela treba da budu imenovani od strane nezavisnog tela (sa pretežnom zastupljenošću sudija izabranih na demokratski način od strane ostalih sudija); 5) organizacija disciplinskog postupka u svakoj zemlji treba da bude takva da omogući pravo na žalbu sudu na odluku prvostepenog disciplinskog tela (posebnog tela, tribunala ili suda); 6) sankcije koje su takvom telu na raspolaganju treba da budu definisane, koliko god je to precizno moguće, zakonom ili osnovnom poveljom za sudije, i treba da budu primenjene proporcionalno.»

Do stupanja na snagu tzv. „seta pravosudnih zakona“ (1.januar 2002.godine) naše pravo nije poznavalo ni jedan drugi oblik odgovornosti sudija sem razrešenja od sudijske dužnosti. Iako ni u Zakonu o sudijama nema posebnih odredaba o disciplinskoj odgovornosti sudija, ovaj zakon uređuje situacije u kojim je moguće sudijama izreći neke mere, koje po svom karakteru predstavljaju disciplinske sankcije. Tako Veliko personalno veće, u postupku odlučivanja o nespojivosti poslova i službi sa sudijskom dužnošću, može sudiji da izrekne meru upozorenja. Na ovu odluku dozvoljen je prigovor Visokom savetu pravosuđa. Pored toga, Veliko personalno veće može i u postupku za razrešenje zbog nesavesnog ili nestručnog rada, da sudiji izrekne meru upozorenja ili meru uklanjanja iz suda, od jednog meseca do jedne godine. Na izrečenu meru sudija ima pravo prigovora Opštoj sednici Vrhovnog suda.

Ovako uređen sistem odgovornosti sudija ima više nedostataka koji ne obezbeđuju njegovu efikasnost i pravičnost. Ovom prilikom ukazaćemo na dva najbitnija. Prvi se ogleda u tome da je izricanje ovih sankcija moguće samo u postupku razrešenja ili u postupku odlučivanja o nespojivosti poslova i službi sa sudijskom dužnošću. Dakle, nije moguće pokrenuti postupak samo radi izricanja disciplinske mere. Ovo je posledica činjenice da propisima nisu definisani propusti koji mogu da dovedu do disciplinskih sankcija (disciplinski prekršaj). U praksi to dovodi do toga da određeni propusti sudija, koji nisu takvog karaktera da zahtevaju pokretanje postupka za razrešenje, ostaju nesankcionisani. Drugi nedostatak se ogleda u tome što nisu obezbeđeni mehanizmi koji garantuju srazmernost između propusta i sankcije koja može biti izrečena. Tako je moguće da zbog istog propusta sudijama budu izrečene ili različite disciplinske sankcije ili da budu predloženi za razrešenje.

I ova kratka analiza jasno ukazuje da kod nas (iako postoji mogućnost izricanja disciplinskih sankcija) praktično ne postoji sistem disciplinske odgovornosti sudija i da ga tek treba ustanoviti u skladu sa međunarodnim standardima.